

EDITORIAL

Předkládáme našim čtenářům první číslo *Studia paedagogica* roku 2018 a jako vždy doufáme, že zaujme. Nejdříve snad obálkou. Motivem obálek polytematických čísel jsou již několik let mapy, a to mapy různého druhu, z různých prostředí. Jednu další takovou mapu nabízí autor obálek Roman Švaříček, tentokrát v podobě notového zápisu. Pro toto číslo se, myslím, dobře hodí. Většinu textů totiž spojuje jedno: ožívají v nich pedagogické evergreeny. Ať už jde o genderové téma, o práci učitelů s kurikulem, o souvislost stylu vedení a spokojenosti učitelů, o autoregulaci žáků, o spojování dosavadních znalostí žáků s obsahem školního vzdělávání, o pedagogické implikace sociální nerovnosti, resp. o studijní neúspěšnost. Často se zde však tato staronová témata předestírají v nových souvislostech, ve spojení s aktuálním kontextem či s dosud nepřiliš silně sledovanými aspekty věci. Co tedy nabízíme?

Anna Drexlerová v případové studii poukazuje na genderově odlišně laděné vnímání a hodnocení nejslabších žáků a žákyň jejich učitelkou, na rozdíly v komunikaci chlapců a dívek na druhém stupni základní školy. Drexlerová potvrzuje některé již publikované předpoklady, s jinými zavedenými však přesvědčivě polemizuje. Genderové téma rezonuje ve školní pedagogice poměrně často, ale ne vždy se opírá o solidně získaná a zpracovaná data. Zde zařazený text mladé autorky považuji za velmi dobrý příspěvek k dlouhé debatě o významném tématu.

Michaela Spurná a Petr Knecht si ve své kvalitativně založené studii všímají práce učitelů s kurikulem, konkrétně toho, jak zacházejí učitelé s kurikulem vyjádřeným v dokumentech. Ukazují přitom na tři hlavní typy takového jednání – konceptuální, instrumentální a symbolické –, jimiž lze pokrýt spektrum přístupů od smíření a formálního přijetí dokumentů, přes nejasnosti a boj učitele s dokumenty kurikula, až po přístup, pro nějž je příznačný soulad a ochota učitele k průběžným inovacím. Typologii využívání kurikulárních dokumentů učitelů tak tyto autoři uplatňují jako rámec pro zkoumání kurikulární reformy v našich základních školách. Znovu tím připomínají klíčovou roli učitelů pro úspěch této reformy a nepřímou nás vedou i k úvahám o možnostech a potřebách podpory jejich práce.

Iva Buchberger, Vesna Kovač a Adriana Ažić Bastalić dávají nahlédnout do reality škol v Chorvatsku textem zaměřeným na distributivní vedení školy a jeho vztah ke spokojenosti učitelů. Na rozsáhlém vzorku ukazují, jak učitelé vnímají koncept distributivního vedení školy v praxi a co znamená pro jejich pracovní spokojenost. S distributivním vedením škol se v pedagogicko-manažerské literatuře již určitou dobu spojuje řada nadějí a pozitivních předpokladů, zdaleka ne všechny texty však o něm pojednávají vyváženě a s oporou o empirii. Text chorvatských autorek mezi takové rozhodně nepatří, naopak, přináší řadu zajímavých a dobře zakotvených poznatků k tématu.

Karla Hrbáčková a Jakub Hladík se ve svém textu zaměřují na autoregulaci žáků základních a středních škol a její souvislost s rizikovým chováním. Na rozsáhlém vzorku zkoumají autoregulaci žáků v oblasti kognitivní, emocionální a behaviorální a sledují vztah vlastní účinnosti, školního prospěchu, ekonomického statusu a vnímaného vlivu okolí k autoregulaci žáků. Rozdíly nacházejí u žáků s rizikovými projevy chování a u žáků bez těchto projevů. Z řady poznatků studie bych rád vyzvedl především souvislost autoregulace, tedy jednoho z vysokých cílů výchovy, s vnějšími podněty, které na žáky působí.

Martin Chvál a Martina Šmejkalová se v kvantitativně vedené studii zabývají znalostmi žáků 4. až 9. tříd v oblasti syntaxe českého jazyka. Poukazují přitom na často kritické vztahy mezi dosavadní implicitní znalostí jazyka žáků a jejich schopností tyto znalosti využívat na straně jedné, a znalostí obsahu získanou školním vzděláváním. Text přináší řadu podnětných a zcela konkrétních poznatků, které přispívají k poznání syntaktické připravenosti žáků a je inspirativním podnětem k dalším výzkumům v tomto směru, k následné revizi metod a obsahu jazykového vzdělávání směrem k těsnějšímu propojování tohoto segmentu kurikula s jazykovou zkušeností žáků.

Rozhovor Milady Rabušicové a Romana Švaříčka s prominentním britským sociologem výchovy Ivanem Reidem pak – kromě jiného – otevírá z různých stran téma sociálních nerovností a některých jejich implikací ve vzdělávání. A konečně, číslo doplňuje recenze Kláry Harváňkové, která se věnuje publikaci zaměřené na školní neúspěšnost, tedy další z témat, které se dnes – v nových kontextech – dostává do popředí, nejnověji ve vysokém školství.

Máme být přítomností pedagogických evergreenů zklamáni? Myslím, že ne. Některé otázky a témata v pedagogickém zorném poli nutně přetrvávají, výzkumníci, teoretikové i praktikové se s nimi stále setkávají, snaží se je, každý po svém, uchopit znovu a znovu, někdy trochu z jiných úhlů, v posouvajících se časových a jiných souvislostech, s příklonem k těm či jiným akcentům. Rozhodně ovšem nemusí jít o nudu stále se opakujícího, vše můžeme vnímat i jako vcelku přesvědčivý doklad toho, jak se běžně vede a postupně rozvíjí pedagogický diskurz. A v tom vidím potenciální přednost i tohoto čísla *Studia paedagogica*.

Rád bych upozornil čtenáře ještě na dvě věci, které se k našemu časopisu nově váží. Jednak jsme zcela nedávno v české verzi webových stránek časopisu rozšířili nabídku tzv. virtuálních monotematických čísel o další dvě. Vedle již existujících čísel zaměřených na *Pedagogickou komunikaci a interakci*; *Školský management*; a *Děti, žáky a studenty* jsme nově vytvořili také čísla ke *Vzdělávání dospělých* a ke *Vzdělávání a profesnímu rozvoji učitelů*. Virtuální čísla nabízíme zájemcům o specifická témata a chceme jim tímto umožnit lepší a rychlejší orientaci v textech, které se v časopise *Studia paedagogica* od roku 2009 objevily a spadají do některého z uvedených tematických vymezení.

A konečně, dovoluji mi připomenout, že jsme zcela nedávno vyhlásili novou výzvu autorům. Týká se anglicky psaného čísla 2/2019, které bude zaměřeno na téma *Transitions in Educational Contexts*. Výzva je k nalezení jak v tištěné verzi tohoto čísla, tak na webových stránkách *Studia paedagogica*.

Zveme vás tedy, milí čtenáři, nejen k prvnímu číslu roku 2018, ale budeme rádi, zvážíte-li i naše další nabídky, případně je dáte ve známost svým kolegům.

Milan Pol, předseda redakční rady

